

«Η κοινωνικοποίηση των παιδιών στη νηπιακή ηλικία: Εκπαιδευτικές οδηγίες για γονείς»

ΙΩΑΝΝΑ ΜΑΣΤΟΡΑ

Ιωάννα Μάστορα, Διδάκτωρ Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών,
Τμήματος Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας,
Γενική Γραμματέας Διεθνούς Ιδρύματος Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας,
Καθηγήτρια Κολλεγίου University of Indianapolis, Athens

«Το νεογέννητο από τη γέννησή του φέρει όλα τα κύτταρα του νευρικού του συστήματος, τα οποία θα έχει σε όλη τη ζωή του. Αυτά τα κύτταρα περικλείουν την ικανότητα της μάθησης. Το παιδί δεν είναι μόνο μια ενσωμάτωση του μέλλοντος ώριμου ανθρώπου, αλλά είναι και φυλετική ενσωμάτωση του παρελθόντος της ανθρώπινης φυλής. Έτσι, το παιδί είναι «συμπέρασμα» και συγχρόνως «πρόλογος».
(Δανασά Αφεντάκη, Α. 1991)

Περίληψη

Η UNESCO υποστηρίζει ότι τα πρώτα χρόνια της ζωής των παιδιών είναι και τα σημαντικότερα της ζωής τους. Τότε είναι που αναπτύσσονται τις βασικές φυσικές, κοινωνικές, συναισθηματικές και διανοητικές δυνατότητές τους. Είναι επίσης ο χρόνος που αναπτύσσονται το βασικό πλαίσιο για τις αξίες της ζωής τους. Στόχοι των γονιών και των εκπαιδευτικών είναι να τα βοηθήσουν:

- Να μάθουν και να επιλέξουν μια υγιή, ενεργή συμπεριφορά,
- Να εξερευνούν και να παίζουν σε ασφαλείς κι ενδιαφέροντες τόπους,
- Να αναπτύξουν αυτοσεβασμό και να δείχνουν αγάπη και ειρήνη στις σχέσεις τους (Binder. D., 2009).

Κάθε εκπαιδευτική παρέμβαση ξεκινά από την πρώιμη παιδική ηλικία, ει δυνατόν τη νηπιακή. Με βάση τη σύγχρονη παιδαγωγική έρευνα, η περίοδος αυτή είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη του νέου ανθρώπου (Πορίσματα ΔΙΟΑΠ). Προκύπτει αδήριτη η ανάγκη να ανιχνευθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού προσχολικής ηλικίας και να παρουσιαστεί με απλό, πρακτικό κι εύληπτο τρόπο ένα πλαίσιο ειδικών οδηγιών για τους γονείς που να βασίζεται σε αναγνωρισμένες μεθόδους κοινωνικοποίησης και θεμελιώδεις αρχές διαπαιδαγώγησης. Η συμβολή των γονιών είναι εξαιρετικά σημαντική, για αυτό θα πρέπει να προβλεφθεί επιμόρφωση και κατάλληλα έντυπα με σαφείς οδηγίες και προτάσεις (Τζίκας, Α., 2000). Στο πνεύμα αυτό, το Διεθνές Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας (ΔΙΟΑΠ) διοργάνωσε τρεις 3 Διεθνείς συνδιασκέψεις με θέμα: «Μια νέα γενιά αλλάζει τον κόσμο» με σκοπό την εισαγωγή της Κοινωνικής Αγωγής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Συνήθως βαρύτητα δίδεται μόνο στη ακαδημαϊκή μόρφωση, ενώ παραγκωνίζεται η διαμόρφωση της συνολικής κοινωνικής αγωγής κι ανάπτυξης του ατόμου. Το ΔΙΟΑΠ ανέθεσε στη διακεκριμένη Καθηγήτρια Δρ. Deanna Binder, την ανάπτυξη ενός Οδηγού για τους Γονείς με κατευθυντήριες οδηγίες για την άρτια προσέγγιση και διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Ο Οδηγός παρέχει το παιδαγωγικό πλαίσιο μέσα στο οποίο υπάρχουν αναλυτικές πληροφορίες και κατανοητά παραδείγματα για τους γονείς για να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με τα μέλη της οικογένειας. Η παρούσα εργασία ανιχνεύει τα στάδια ανάπτυξης αυτής της πρωτοβουλίας και παρουσιάζει δραστηριότητες του οδηγού για τους γονείς. *Εγκέφαλος 2009, 46(4):183-188.*

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνικοποίηση, νηπιακή ηλικία, οικογένεια, κοινωνική αγωγή, εκπαιδευτική παρέμβαση, οδηγός για τους γονείς.

Η κοινωνικοποίηση αποτελεί βασικό θέμα της ανθρώπινης ανάπτυξης. Απασχολεί τους επιστήμονες της εξελικτικής ψυχολογίας, αλλά και όλους όσους εμβαθύνουν στις αναπτυξιακές περιόδους της ζωής (Hughes, M. & Kroehler, M., 2007). Η κοινωνικοποίηση ακολουθεί τρία στάδια: το πρωτογενές στάδιο, που περιλαμβάνει την κοινωνικοποίηση από την οικογένεια, το δευτερογενές στάδιο, που περιλαμβάνει την κοινωνικοποίηση από το θεσμό της εκπαίδευσης, και το τρίτο στάδιο της κοινωνικοποίησης ενηλίκων, όταν τα δρώντα υποκείμενα αναλαμβάνουν να παίξουν ρόλους για τους οποίους δεν έχουν επαρκώς εκπαιδευθεί (Abercrombie, N., Hill, St. and Turner, B., 2000).

Η Κοινωνικοποίηση του Παιδιού παραπέμπει στην ομαλή ψυχοσωματική ανάπτυξή του, η οποία περιλαμβάνει τέσσερις βασικές λειτουργίες: την εξέλιξη των κινητικών λειτουργιών, την ωρίμανση των αισθητηριακών λειτουργιών, την εξέλιξη της γλωσσικής και νοητικής λειτουργίας και τη διαμόρφωση της κοινωνικής συμπεριφοράς. Η ομαλή ανάπτυξη αυτών των λειτουργιών συμβάλλει ανάλογα στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, σημαντικοί φορείς της οποίας είναι η οικογένεια και το σχολείο, με βασικούς εκπροσώπους τη μάνα και το δάσκαλο αντίστοιχα (Τσιπλητάρης, Α., 2001).

Στο σχολείο, η κοινωνικοποίηση του παιδιού προσλαμβάνει νέα ψυχοσωματικά στοιχεία και πνευματικές ιδιότητες. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η «κατάκτηση» αυτών των στοιχείων, επιστημονικά ερμηνεύεται σε μια διπολική διάσταση. Από τη μια υποστηρίζεται ότι η κοινωνικοποίηση του παιδιού γίνεται «αναπαραγωγικά», ενώ από την άλλη, ότι αυτή συγκροτείται «διαλεκτικά» και έτσι αναπτύσσεται η πρόοδος και ο πολιτισμός (Τσιπλητάρης, Α., 2001).

Σήμερα οι κοινωνικοί ψυχολόγοι και ψυχαναλυτές αναγνωρίζουν τη σημασία του πρώτου σταδίου κοινωνικοποίησης. Συνυπολογίζουν ειδικούς κοινωνικούς παράγοντες, όπως τους διαφόρους τύπους οικογενειών, τις μεθόδους διδασκαλίας των παιδιών και την πρωτεύουσα επιρροή των μελών της οικογένειας και της διαπροσωπικής σχέσης των γονιών με το παιδί και μεταξύ τους (Schaffer, R., 1996). Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι γονείς που αναλαμβάνουν το πρωτογενές στάδιο της κοινωνικοποίησης να είναι εφοδιασμένοι με ειδικές οδηγίες και συμβουλευτικές κατευθύνσεις, ώστε να ανταποκρίνονται με επιτυχία στο δύσκολο έργο της κοινωνικοποίησης του παιδιού πριν ακόμη το εμπιστευτούν σε ειδικευμένους επιστήμονες. Μέσα στην οικογένεια το παιδί διαπλάθεται από τη συμπεριφορά, τη γλώσσα, τις γνώσεις, τις ιδέες, τις πεποιθήσεις και τα πρότυπα της, αλλά και από τον τρόπο που η οικογένεια φιλτράρει και παρουσιάζει τον αντικατοπτρισμό της εξωτερικής πραγματικότητας και την ποιότητα του εξωτερικού περιβάλλοντος (Winnicott, D. 1995).

Η UNESCO υποστηρίζει ότι τα πρώτα χρόνια της ζωής των παιδιών είναι και τα σημαντικότερα της ζωής τους. Τότε είναι που αναπτύσσονται τις βασικές φυσικές, κοινωνικές, συναισθηματικές και διανοητικές δυνατότητές τους. Είναι επίσης ο χρόνος που αναπτύσσονται το βασικό πλαίσιο για τις αξίες της ζωής τους. Στόχοι των γονιών και των εκπαιδευτικών είναι να τα βοηθήσουν:

- Να μάθουν και να επιλέξουν μια υγιή, ενεργή συμπεριφορά,
- Να εξερευνούν και να παίζουν σε ασφαλείς και ενδιαφέροντες τόπους,

- Να αναπτύξουν αυτοσεβασμό και να δείχνουν αγάπη και ειρήνη στις σχέσεις τους.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αισθανόμενα την αγάπη των γονιών, με το να τα σέβεστε, παρατηρώντας τις σχέσεις με άλλους ανθρώπους, ακούγοντας σας να συζητάτε για τις αξίες σας, αλληλεπιδρώντας με άλλα μέλη της οικογένειας, ακούγοντας ιστορίες και παρακολουθώντας τηλεόραση, παίζοντας δημιουργικά με άλλα παιδιά, παίζοντας παιχνίδια και δημιουργώντας σχέσεις, έχοντας προσδοκίες και ευθύνες, μαθαίνοντας κανόνες, διερευνώντας τις δυνατότητες τους και τα όρια του κόσμου τους, μαθαίνοντας να συνεργάζονται και να ανταγωνίζονται δίκαια, μαθαίνοντας από άλλους ανθρώπους και τόπους (Binder. D., 2009).

Προκύπτει αδήριτη η ανάγκη να ανιχνευθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού προσχολικής ηλικίας και να παρουσιαστεί με απλό, πρακτικό κι εύληπτο τρόπο ένα πλαίσιο ειδικών οδηγιών για τους γονείς που να βασίζεται σε αναγνωρισμένες μεθόδους κοινωνικοποίησης και θεμελιώδεις αρχές διαπαιδαγώγησης.

Στο πνεύμα αυτό, το Διεθνές Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας διοργάνωσε τρεις 3 Διεθνείς συνδιασκέψεις με θέμα: «Μια νέα γενιά αλλάζει τον κόσμο». Το ΔΙΟΑΠ είναι ένας διεθνής μη κυβερνητικός φορέας με έδρα την Αθήνα. Είναι μέλος του Διεθνούς Συμβουλίου Αθλητικών Επιστημών και Φυσικής Αγωγής (ICSSPE), Μέλος Στήριξης του Ευρωπαϊκού Κινήματος «Ευ Αγωνίζεσθαι» και συνεργάζεται με εθνικά και διεθνή εκπαιδευτικά κι αθλητικά δίκτυα. Πρόεδρος τελεί ο κ. Αντώνιος Τζίκας, τώως Πρόεδρος της Εθνικής Ολυμπιακής Επιτροπής και Πρέσβης Φιλάθλου Πνεύματος στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Το Διεθνές Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας θεωρεί πολύ σημαντική την εισαγωγή του μαθήματος της Κοινωνικής Αγωγής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Συνήθως βαρύτητα δίδεται μόνο στη ακαδημαϊκή επιμόρφωση, ενώ παραγκωνίζεται η διαμόρφωση της συνολικής κοινωνικής πλευράς του ατόμου. Πρωτίστως όμως, τα παιδιά χρειάζονται να βιώσουν και να υιοθετήσουν τις βασικές αρχές της ηθικής, του φιλάθλου πνεύματος, του σεβασμού, της χαράς της συμμετοχής και της επικοινωνίας.

Οι συμμετέχοντες των Διεθνών Συνεδρίων και Συνδιασκέψεων συμφώνησαν ότι:

- Στόχοι της αγωγής είναι αφενός μεν η γενικότερη καλλιέργεια και μόρφωση του παιδιού, αφετέρου **η κοινωνική και ηθική του ανάπτυξη**. Είναι επομένως απαραίτητο να εξαντλείται όλο μας το ενδιαφέρον στην ακαδημαϊκή μόρφωση και να αγνοείται παντελώς **ο άνθρωπος-μαθητής**.
- **Η κοινωνική αγωγή και διαπαιδαγώγηση** θα πρέπει να είναι αναπόσπαστο κομμάτι ενός ολοκληρωμένου παιδαγωγικού προγράμματος. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες κι ενέργειες για την εισαγωγή κι **εφαρμογή της κοινωνικής αγωγής** στα σχολεία όλου του κόσμου, γεγονός που θα συντρέξει τα μέγιστα στη δημιουργία μιας νέας κοινωνίας, επιδίωξη και επιθυμία σύμπασας της ανθρωπότητας.
- Κάθε **εκπαιδευτική παρέμβαση** πρέπει να ξεκινά από την πρώιμη παιδική ηλικία, **ει δυνατόν την νηπιακή**. Με βάση τη σύγχρονη παιδαγωγική έρευνα, η περίοδος αυτή είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη του νέου ανθρώπου.
- Οι διδάσκοντες πρέπει να αντιληφθούν ότι για να επιτελέσουν ορθά το εκπαιδευτικό τους έργο θα πρέπει να επικοινωνήσουν με το **συναίσθημα των παιδιών**.

- Οι γονείς θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να προετοιμαστούν κατάλληλα, ώστε να επικοινωνούν με τα παιδιά τους. Η σχέση εκπαιδευτικών - γονιών είναι εξαιρετικά σημαντική, για αυτό θα πρέπει να προβλεφθεί επιμόρφωση και κατάλληλα έντυπα με σαφείς οδηγίες και προτάσεις, ώστε να συνεργάζονται αρμονικά.

Η ειδική έκδοση «Οδηγός για τους γονείς» τέθηκε υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Φιλάθλου Πνεύματος, του Υφυπουργείου Αθλητισμού και της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO. Ο Οδηγός εκδόθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Μια νέα γενιά αλλάζει τον κόσμο», μια πρωτοβουλία που τελεί υπό την υψηλή αιγίδα της Α.Ε. Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολου Παπούλια.

Το ΔΙΟΑΠ ανέθεσε στη διακεκριμένη Καθηγήτρια Δρ. Deanna Binder, την ανάπτυξη ενός **Οδηγού για τους Γονείς** με κατευθυντήριες οδηγίες για την άρτια προσέγγιση και διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους για να διαμορφώσουν ισορροπημένη προσωπικότητα και κοινωνικές δεξιότητες. Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η σύγχρονη οικογένεια είναι η έλλειψη κατευθύνσεων άρτιου τρόπου διαπαιδαγώγησης ώστε να μεγαλώσουν τα παιδιά τους σε ένα υγιές περιβάλλον με βάση παιδαγωγικές αρχές όπως η θετική συμπεριφορά, η ομαδικότητα, η συνεργασία και η φιλία. Ο Οδηγός παρέχει το παιδαγωγικό πλαίσιο μέσα στο οποίο υπάρχουν αναλυτικές πληροφορίες και κατανοητά παραδείγματα για τους γονείς για να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με τα μέλη της οικογένειας.

Ο Οδηγός απευθύνεται σε γονείς κι εκπαιδευτικούς και παρουσιάζει επικοινωνιακές δεξιότητες, τεχνικές αποφυγής σύγκρουσης και παιδαγωγικές αρχές. Ο Οδηγός αυτός κρίθηκε από το εκπαιδευτικό τμήμα της UNESCO. Οι παρακάτω οδηγίες, προτάσεις και συμβουλές εμπεριέχονται στον Οδηγό για τους Γονείς.

Δραστηριότητες

Με βρέφη:

- Παίξτε, γελάστε, τραγουδήστε, αστειευτείτε και χορέψτε με το βρέφος.
- Δώστε στο μωρό όταν είναι έτοιμο γι αυτό, ασφαλείς χώρους για να κουνιέται, να γυρίζει ανάποδα και να μπουσουλά.
- Διαλέξτε παιχνίδια τα οποία είναι διασκευαστικά κι επιτρέπουν στο παιδί να έχει φυσική δραστηριότητα κι ενεργητικότητα.

Με νήπια και μικρά παιδιά:

- Παίξτε, γελάστε, τραγουδήστε, αστειευτείτε και χορέψτε με το παιδί.
- Παρέχετε και εποπτεύστε ασφαλείς χώρους για να παίξει, να δημιουργήσει και να πειραματιστεί το παιδί σας με τις φυσικές δυνατότητές του.
- Παρακινήστε το παιδί σας με δραστηριότητες σε διαφορετικά φυσικά περιβάλλοντα.
- Δημιουργήστε ευκαιρίες ώστε το παιδί σας να έρθει σε επαφή με άλλα παιδιά.
- Διαλέξτε παιχνίδια τα οποία είναι ψυχαγωγικά κι επιτρέπουν στο παιδί σας να είναι δημιουργικό.

Με παιδιά που είναι έτοιμα ν' αρχίσουν το σχολείο:

- Οργανώστε κοινές δραστηριότητες μαζί με το παιδί σας: περπατήστε, κάνετε ποδήλατο, κολυμπήστε, εφεύρετε παιχνίδια, χορέψετε, γελάστε, τραγουδήστε.
- Παρακινήστε το παιδί σας με δραστηριότητες σε διαφορετικά φυσικά περιβάλλοντα.
- Παρέχετε και εποπτεύστε ασφαλείς χώρους για να παίζει το παιδί σας, να δημιουργήσει και να πειραματιστεί με τις φυσικές δυνατότητές του.
- Θέστε χρονικά όρια στην παρακολούθηση της τηλεόρασης και στο παίξιμο ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Εξασφαλίστε καθημερινά ορισμένες ώρες φυσικής δραστηριότητας και παιχνίδι σε υπαίθριο ή κλειστό χώρο.
- Εάν θεωρείτε ότι ένας δάσκαλος ή ένας προπονητής δεν αντιμετωπίζει τα παιδιά με σεβασμό, ή εάν οι συνθήκες δεν είναι ασφαλείς, λάβετε μέτρα. Η συμμετοχή σε οργανωμένες φυσικές δραστηριότητες πρέπει να είναι διασκέδαση.

Δίκαιο παιχνίδι και σεβασμός στους κανόνες

Τα μικρά παιδιά μαθαίνουν να έχουν δίκαιη συμπεριφορά ενώ παίζουν με την εκμάθηση και το σεβασμό των κανόνων καθώς και παρατηρώντας και μαθαίνοντας από τους ενήλικους και τα μεγαλύτερα παιδιά στις οικογένειες και τις κοινότητές τους.

Συμβουλές

Η δίκαιη συμπεριφορά στο παιχνίδι δεν είναι έμφυτη - διδάσκεται

Το δίκαιο παιχνίδι δε συμβαίνει αυτόματα όταν τα παιδιά και οι νέοι συμμετέχουν σε παιχνίδια κι ομαδικές δραστηριότητες. Στην πραγματικότητα, η έρευνα που διεξήχθη σε πολλές χώρες υποδηλώνει την ανησυχία ότι μερικές ανταγωνιστικές αθλητικές δραστηριότητες συμβάλλουν πραγματικά σε άδικες συμπεριφορές - εξαπάτηση, κατάχρηση ουσιών, επιθετικότητα. Αντιλαμβάνεστε ότι το δίκαιο παιχνίδι πρέπει να διδαχθεί, να επιβληθεί και να ενισχυθεί. Διδάσκετε το δίκαιο παιχνίδι όταν:

- Αναδεικνύετε πάντα το σεβασμό προς τους άλλους ανθρώπους, κι απαιτείτε το παιδί σας να σέβεται τους άλλους. Αυτό σημαίνει ότι κατά τη διάρκεια ενός παιχνιδιού καταδεικνύετε το σεβασμό προς όλους τους συμμετέχοντες, προπονητές, υπαλλήλους, άλλους θεατές, αντιπάλους, διοικητικούς και εθελοντές.
- Να συμπεριφέρεστε κατάλληλα πριν από, κατά τη διάρκεια και μετά από μια δραστηριότητα. Να είστε μετριοφρονες στη νίκη και συγκρατημένοι στην ήττα.
- Να σιγουρευτείτε ότι το παιδί σας και οι άλλοι συμμετέχοντες σε ένα παιχνίδι ή μια δραστηριότητα καταλαβαίνουν τους κανόνες και δείξτε επιθυμία για σεβασμό προς τους κανόνες.
- Να προάγετε ενεργά την πρόσβαση για όλους ασχέτως ηλικίας, φύλου, πολιτισμικών παραδόσεων ή επιπέδου ικανότητας. Αυτό σημαίνει ότι υποστηρίζετε και ενθαρρύνετε το παιδί σας να συμμετέχει στις δραστηριότητες που περιλαμβάνουν ανθρώπους από διαφορετικές

πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις. Αυτό είναι το δίκαιο παιχνίδι σε έναν πολυπολιτισμικό κόσμο.

- Να ενθαρρύνετε το παιδί σας να συμμετέχει με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να μην αναδεικνύει μόνο την επιθυμία του να νικήσει. Θέλετε το παιδί σας να διασκεδάσει, να κάνει φίλους, να βελτιώσει τις δεξιότητές του και να δώσει τον καλύτερο του εαυτό.
- Συζητήστε με το παιδί σας για κατάλληλες κι ακατάλληλες συμπεριφορές, για παράδειγμα στην τηλεόραση ή σε ένα παιχνίδι - Να είστε σαφής για τις αξίες σας σχετικά με αυτές τις συμπεριφορές και τα ζητήματα.
- Λάβετε μέτρα για να αποτρέψετε άλλους ανθρώπους - προπονητές, δασκάλους, άλλους γονείς, θεατές - από το να διδάξουν στο παιδί σας αξίες και συμπεριφορές που δεν είναι δίκαιες. Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να διδάξει στο παιδί σας ευτελείς αξίες.

Δραστηριότητες

Με βρέφη:

- Τα μωρά θα ακούσουν τη φωνή σας και θα προσέξουν τη συμπεριφορά σας. Χρησιμοποιείτε ήρεμο λεξιλόγιο και να έχετε δίκαιη συμπεριφορά προς τους άλλους.
- Διηγηθείτε στο βρέφος ιστορίες και παιδικά τραγούδια
- Παίξτε «κρυφοκοιτάζω» με μαριονέτες. Κάνετε τις μαριονέτες να δείχνουν αγάπη και κατανόηση.
- Μη δείχνετε στα παιδιά βίαια κινούμενα σχέδια και τηλεοπτικά προγράμματα.

Με νήπια και μικρά παιδιά:

- Παίξτε απλά παιχνίδια με τα παιδιά σας και βοηθήστε τα να κατανοήσουν απλούς κανόνες.
- Αναπτύξτε παιχνίδια για να διδάξετε τα παιδιά να μοιράζονται και να εγκωμιάζουν τέτοιες συμπεριφορές
- Διηγηθείτε/διαβάστε ιστορίες, ποιήματα, παραμύθια και μύθους
- Διαλέξτε τα βίντεο και DVD με προσοχή. Αποφύγετε προγράμματα με μεγάλο βαθμό ρεαλιστικής βίας. Τα μικρά παιδιά δεν μπορούν να καταλάβουν τη διαφορά μεταξύ φανταστικών καταστάσεων και πραγματικής ζωής. Εποπτεύστε την παρακολούθηση της τηλεόρασης. Επιλέξτε προγράμματα με θετικά μηνύματα και χαρούμενα θέματα.
- Παρακολουθείστε το παιδί σας στο παιχνίδι με άλλα παιδιά. Επαινέστε τη συμπεριφορά του δίκαιου παιχιδιού.

Με παιδιά που είναι έτοιμα ν' αρχίσουν το σχολείο:

- Παίξτε παιχνίδια με τα παιδιά σας. Εξηγήστε τους κανόνες και βοηθήστε τα παιδιά σας να καταλάβουν γιατί χρειάζονται και γιατί πρέπει να εφαρμόζονται.
- Βοηθήστε τα παιδιά να δημιουργήσουν παιχνίδια στα οποία καταρτίζουν τους κανόνες και τα οποία απαιτούν συνεργασία.

- Διαβάστε ιστορίες, τραγουδήστε τραγούδια και παρακολουθείστε μαζί καλές ταινίες. Συζητείστε για τα μηνύματα και/ή τα γεγονότα στην ιστορία, το τραγούδι ή την ταινία.
- Εποπτεύστε και ρυθμίστε την παρακολούθηση τηλεόρασης. Συζητείστε με το παιδί σας για την επιλογή κατάλληλων τηλεοπτικών προγραμμάτων. Παρακολουθείστε τα προγράμματα μαζί με το παιδί σας. Συζητείστε για τη δίκαιη και άδικη συμπεριφορά που παρατηρήθηκε στο πρόγραμμα.
- Πηγαίνετε μαζί στα παιχνίδια και τα αθλητικά γεγονότα. Αναδειξτε συμπεριφορές δίκαιου παιχνιδιού ζητωκραυγάζοντας τα καλά παιχνίδια, όντας εγκρατής και όντας ένας καλός νικητής/ηττημένος. Συζητείστε με το παιδί σας για τις δίκαιες και άδικες συμπεριφορές των παικτών, στελεχών, και θεατών. Να είστε σαφείς για τις αξίες σας.
- Εγγράψτε το παιδί σας σε δραστηριότητες κι αθλοπαιδιές που προάγουν και απαιτούν αξίες δίκαιου παιχνιδιού.

Συμβουλές

Η αυτοεκτίμηση είναι η συλλογή των πεποιθήσεων ή των συναισθημάτων που έχουμε για τον εαυτό μας. Αυτές οι πεποιθήσεις και τα συναισθήματα επηρεάζουν τα κίνητρα, τις τοποθετήσεις, και τις συμπεριφορές μας. Αρχίζουν να διαμορφώνονται από τα πρώτα μας χρόνια. Τα μικρά βρέφη γνωρίζουν καλά τα θετικά κι αρνητικά μηνύματα που λαμβάνουν από τους γονείς/κηδεμόνες και από το περιβάλλον τους.

Από τις πρώτες κιόλας ημέρες, τα παιδιά θέτουν προκλήσεις στους εαυτούς τους. Η έννοια της επιτυχίας μετά από επιμονή ξεκινά από νωρίς. Καθώς ένα παιδί προσπαθεί, αποτυγχάνει, προσπαθεί ξανά, αποτυγχάνει πάλι, και τελικά πετυχαίνει, αναπτύσσει τις ιδέες του για τις ικανότητές του. Η συνεπής καθοδήγησή σας, οι θετικές συμπεριφορές σας και η ενθουσιώδης ενθάρρυνσή σας βοηθούν το παιδί σας στο να διαμορφώσει ακριβείς και υγιείς αντιλήψεις για το είναι του.

Ακούστε και αναγνωρίστε

- Ακούστε το παιδί σας. Ποιες είναι οι σκέψεις και τα συναισθήματα πίσω από τις ενέργειες/λέξεις,

Δομή για την επιτυχία

- Κατευθύνετε το παιδί σας προς την επιτυχία, όχι την αποτυχία. Καθορίστε σαφείς και ρεαλιστικές προσδοκίες. Δώστε στα παιδιά στόχους που είναι έτοιμα και ικανά να ακολουθήσουν. Παρέχετε ένα λογικό βαθμό βοήθειας και μικρών ανταμοιβών για να καταστήσετε ευκολότερη την πραγμάτωση του στόχου. Αφαιρέστε εκείνα τα πράγματα που εμποδίζουν την πορεία των παιδιών σας προς την επιτυχία. Γνωρίστε τα παιδιά σας και τα όριά τους.

Ενισχύστε

- Εγκωμιάστε το παιδί για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά που θέλετε να δείτε.
- Αγκαλιάστε το παιδί σας, (είναι επίσης καλό για εσάς.) Παρέχετε απτές ανταμοιβές, όπως παίζοντας παιχνίδια ή παρακολουθώντας ένα αγαπημένο

βίντεο. Πέστε εκείνες τις μαγικές λέξεις: «Σ' αγαπώ». Τα παιδιά επιθυμούν να το ακούν αυτό συχνά.

Παρέχετε λογικό έλεγχο

- Βρείτε μια μέση λύση μεταξύ του να δίνετε πάρα πολύ και όχι αρκετό έλεγχο στα παιδιά.
- Δώστε στα παιδιά την ευκαιρία να επιλέξουν όπου αυτό είναι αποδεκτό. Η παροχή επιλογών συχνά διαχέει παιχνίδια εξουσίας μεταξύ του γονέα και του παιδιού και ενισχύει τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων - ακόμη και για τα πολύ μικρά παιδιά. Δίνοντας στα παιδιά την ευκαιρία να κάνουν πρακτική στις επιλογές τους τα προετοιμάζει για να κάνουν καλές επιλογές στα πιο «ρηξικέλευθα» χρόνια τους.

Πρότυπο

- Εργαστείτε για την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης σας. Δεδομένου ότι η αυτοεκτίμηση είναι μεταδοτική στις οικογένειες, διαμορφώστε την αυτοεκτίμησή σας. Η διαμόρφωση μιας θετικής αυτοεκτίμησης δίνει στα παιδιά υπερηφάνεια για τον εαυτό τους και στις οικογένειές τους. Τα παιδιά μπορούν να αντιληφθούν την αυτοπεποίθησή σας.

Παρακάτω παρατίθενται μερικές ιδέες για να σας βοηθήσουν να παραμείνετε σταθερά ένας σεβαστός, αξιαγάπητος γονέας/κηδεμόνας:

- Να είστε έτοιμος να ζητήσετε συγγνώμη όταν η συμπεριφορά σας δεν είναι συνεπής με τις αξίες και τις ιδέες αναφορικά με την αγάπη και την ειρηνική συμπεριφορά.
- Ψάξτε για τις στιγμές που είναι κατάλληλες για διδασκαλία, π.χ., όταν παρακολουθείτε τηλεόραση ή μια ταινία ή ένα παιχνίδι, ή κατά τη διάρκεια μιας οικογενειακής σύγκρουσης.
- Ψάξτε για ευκαιρίες ούτως ώστε να καταδειχθεί ο σεβασμός για ανθρώπους που είναι διαφορετικοί - όπως άνθρωποι με φυσικές, διανοητικές ή συναισθηματικές προκλήσεις, από διαφορετικές πολιτισμικές ή θρησκευτικές παραδόσεις, ανθρώπους που μιλούν μια διαφορετική γλώσσα, ή που έχουν διαφορετικά οικογενειακά έθιμα.
- Αδράξτε τη δύναμη των λέξεων - Να είστε προσεκτικοί με τη χρήση της γλώσσας. Έχει μεγάλη σημασία, το πώς εκφράζονται τα πράγματα. Χρησιμοποιώντας χυδαία, ρατσιστική ή αμφιλεγόμενη γλώσσα στέλνει ένα μήνυμα στα παιδιά για τις αξίες σας.
- Βρείτε ευκαιρίες για να προσφέρετε - Τα παιδιά μαθαίνουν τη συμπόνια και την αίσθηση της ευθύνης για τους άλλους παρατηρώντας το πώς οι γονείς τους δείχνουν συμπόνια και αίσθημα ευθύνης απέναντι στους άλλους.
- Αναπτύξτε τις διαδικασίες «διαλείμματος» έτσι ώστε όταν το παιδί σας εμφανίζει ακατάλληλη ή ασεβή συμπεριφορά να έχουν μια θέση για να πάνε να είναι ήρεμοι και να συλλογιστούν τη συμπεριφορά τους. Ο χρόνος σκέψης είναι αποτελεσματικός ακόμα και για μικρά παιδιά από 18 μηνών. Η περίοδος διαλείμματος μπορεί να κυμανθεί από ένα λεπτό μέχρι 15 λεπτά. Περισσότερο από 15 λεπτά έχει βρεθεί ότι είναι ατελέσφορος.

- Ζήστε τη στιγμή με το παιδί σας - Δημιουργήστε ευχάριστες αναμνήσεις βάζοντας στην άκρη τις ανησυχίες και τις έγνοιες και εκφράστε τη χαρά και την ευγνωμοσύνη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Abercrombie, N., Hill, St. & Turner, B., (2000) The Penguin Dictionary of Sociology (4th edition) London Penguin Books.
2. Alphonse, A (2006) Teachers lack proper training, The National p.7
3. Anderson, G. (1990) Fundamentals of educational research. London: The farmer Press
4. Binder, D. (2009) Raise a Champion, IFOSE pbs, ABAKIO, Athens
5. Binder D., et al (2000) Be a Champion in Life! IFOSE pbs ABAKIO Athens
6. Hughes, M. & Kroehler, M., (2007) Sociology, The Core, 9th edition, Amazon pbs.
7. United Nations Convention on the Rights of the Child (http://www.rcmp-grc.gc.ca/pdfs/NCD-poster_e.pdf)
8. Newman, Alexander. Non-Compliance in Winnicott's Words: A Companion to the Work of D.
9. W. Winnicott. New York: New York UP, 1995
10. Schaffer, R., (1996) in Hewstone, M. & Stroebe, W. (2007) Introduction to social psychology: A European perspective. UK. TJ International LTd, Padstow Cornwall
11. Χελλμπρύγκε, Γ.Χ. φον Βίμπφεν (1976) Οι πρώτες 365 μέρες στη ζωή ενός παιδιού, Η ανάπτυξη του βρέφους, Εκδόσεις Νότος, σελ. 171-5
12. Δανασή-Αφεντάκη, Α. (1991) Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, Μάθηση και Ανάπτυξη, Παιδαγωγική Ψυχολογία, Τόμος, Γ', Αθήνα
13. Παρασκευόπουλος, Ι. (1985) Εξελικτική Ψυχολογία, Η Ψυχική Ζωή από τη σύλληψη έως την ενηλικίωση, προγεννητική περίοδος - βρεφική ηλικία, Τόμος 1, σελ. 140-8
14. Πόρισμα 1ης Διεθνούς Προκαταρκτικής Συνάντησης: «Μια νέα γενιά αλλάζει τον κόσμο», Αθήνα, 11-13 Νοεμβρίου 2006. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία της European Fair Play Movement.
15. Κιτσαράς, Γ. (1988) Εισαγωγή στην προσχολική παιδαγωγική, Αθήνα
16. Καζαντζή-Αζίζι Α. (1982) Σχολική ωριμότητα και νηπιαγωγείο, Περιοδικό Σύγχρονο νηπιαγωγείο, τεύχη 5-6 - 1982
17. Πυργιωτάκης, Ι. (1984) Κοινωνικοποίηση κι εκπαιδευτικές ανισότητες- Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα
18. Β. Παπαγεωργίου (Εκδ.) Ψυχιατρική Παιδιών και Εφήβων. University Studio Press, Θεσσαλονίκη. Σελ. 142-148.
19. Τσιπλητάρης, Α., (2001). Η κοινωνικοποίηση του παιδιού. Ατραπός-Περιβολάκι.
20. Τζίκας, Α. (2008). Αρχείο Ομιλιών Προέδρου ΔΙΟΑΠ, Διεθνές Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας.